

Komisja Egzaminacyjna dla Aktuariuszy

LXXIX Egzamin dla Aktuariuszy

Sesja egzaminacyjna w dniu 26 listopada 2018r.

**Matematyka pozostałych ubezpieczeń osobowych i
majątkowych**

Imię i nazwisko osoby egzaminowanej: .....

Czas trwania egzaminu: 100 minut

Zadanie 1.

Pewien podmiot kieruje się w decyzjach maksymalizacją wartości oczekiwanej funkcji użyteczności o postaci:

$$u(x) = \ln(x).$$

Tymczasem majątek tego podmiotu wynosi w . Połowa tego majątku narażona jest jednak na ryzyko całkowitej utraty, co może nastąpić z prawdopodobieństwem q . Od tego ryzyka można się na rynku ubezpieczyć. Rynek oferuje kontrakty z udziałem własnym ubezpieczonego, wyceniane według wartości oczekiwanego odszkodowania pomnożonej przez czynnik $(1 + \theta)$. Przy założeniu, iż:

$$w = 2, \quad q = 1/5, \quad \theta = 1/4,$$

podmiot ten wybierze kontrakt z udziałem własnym w wysokości:

- (A) 0
- (B) $\frac{23}{30}$
- (C) $\frac{10}{15}$
- (D) $\frac{7}{15}$
- (E) 1 (tzn. nie ubezpieczy się wcale)

Zadanie 2.

Proces nadwyżki ubezpieczyciela ma postać:

$$U(t) = u + c \cdot t - S(t)$$

gdzie:

- u - wartość początkowa nadwyżki,
- $S(t)$ - to złożony proces Poissona z parametrem częstotliwości λ , wyrażający zagregowaną wartość szkód do momentu t ,
- składka c równa jest oczekiwanej wartości szkód za okres jednostkowy pomnożonej przez czynnik $(1 + \theta)$,

oraz gdzie wartość pojedynczej szkody ma rozkład wykładniczy.

Wiemy, że $\theta = 1/5$, oraz że prawdopodobieństwo ruiny, a więc:

$$\Psi(u) = \Pr(U(t) < 0 \text{ dla pewnego } t > 0)$$

równe jest $1/10$.

Udziałowcy zwiększyli nadwyżkę początkową dwukrotnie - do wysokości $2u$.

Jeśli pozostałe parametry procesu nie uległy zmianie, prawdopodobieństwo ruiny wyniesie teraz:

(A) 0.010

(B) 0.012

(C) 0.0144

(D) $\frac{1}{144}$

(E) za mało danych do udzielenia odpowiedzi liczbowej

Zadanie 3.

Proces nadwyżki ubezpieczyciela ma tę samą postać co w poprzednim zadaniu:

$$U(t) = u + c \cdot t - S(t)$$

gdzie:

- u - wartość początkowa nadwyżki,
- $S(t)$ - to złożony proces Poissona z parametrem częstotliwości λ , wyrażający zagregowaną wartość szkód do momentu t ,
- składka c równa jest oczekiwanej wartości szkód za okres jednostkowy pomnożonej przez czynnik $5/4$.

Tym razem rozkład wartości pojedynczej szkody Y jest inny, a mianowicie taki, że $\ln(Y)$ ma rozkład normalny o parametrach $(\mu, \sigma^2) = (1, 2)$.

Niech $L := \sup_{t>0} (U(0) - U(t))$ oznacza maksymalną możliwą stratę.

Jej wartość oczekiwana wynosi:

- (A) e^3
- (B) e^4
- (C) e^5
- (D) $2e^3$
- (E) $2e^4$

Zadanie 4.

W kolejnych latach ubezpieczony charakteryzujący się wartością λ parametru ryzyka Λ generuje szkody w liczbie N_t :

$$\Pr(N_t = k_t | \Lambda = \lambda) = \frac{\lambda^{k_t}}{k_t!} \cdot e^{-\lambda}, \quad t = 1, 2;$$

przy czym:

$$\Pr(N_1 = k_1 \wedge N_2 = k_2 | \Lambda = \lambda) = \Pr(N_1 = k_1 | \Lambda = \lambda) \cdot \Pr(N_2 = k_2 | \Lambda = \lambda).$$

Efekt losowania ubezpieczonego z populacji potencjalnych ubezpieczonych opisuje rozkład:

$$f_{\Lambda}(x) = \begin{cases} 100xe^{-10x} & \text{dla } x > 0 \\ 0 & \text{dla } x \leq 0 \end{cases}$$

Przeprowadzamy doświadczenie dwuetapowe: najpierw losujemy ubezpieczonego z populacji, następnie ubezpieczony ten generuje szkody w dwóch kolejnych latach w liczbie N_1 i N_2 , odpowiednio.

Wobec tego współczynnik korelacji liniowej $\frac{\text{cov}(N_1, N_2)}{\sqrt{\text{var}(N_1)\text{var}(N_2)}}$ wynosi:

- (A) 1/5
- (B) 1/10
- (C) 1/11
- (D) 1/50
- (E) 1/55

Zadanie 5.

Rozkład wartości szkody Y określony jest na zbiorze liczb naturalnych. W tabeli podane są wartości oczekiwane nadwyżki szkody ponad d dla kolejnych (naturalnych) liczb d :

d	7	8	9	10
$E[(Y - d)_+]$	2.42	2.10	1.85	1.65

Wartość $\Pr(Y = 8)$ wynosi:

- (A) 0.32
- (B) 0.25
- (C) 0.15
- (D) 0.07
- (E) 0.05

Zadanie 6.

Ryzyko generuje szkody zgodnie ze złożonym procesem Poissona, z częstotliwością $1/5$ rocznie; wartość pojedynczej szkody ma rozkład wykładniczy z niezmienną w czasie wartością oczekiwaną równą 5000.

Odstępy w czasie między momentami zajścia szkód a momentami wypłaty odpowiadających im odszkodowań są także niezależnymi (nawzajem oraz od przebiegu złożonego procesu Poissona) zmiennymi losowymi o rozkładzie wykładniczym, z wartością oczekiwaną równą $1/2$ roku.

Składka za ubezpieczenie pełne od tego ryzyka na okres roku płatna jest jednorazowo z góry. Niech i oznacza efektywną stopę procentową (roczną), a d oraz δ odpowiednio efektywną stopę dyskonta i natężenie oprocentowania. Składka równa zdyskontowanym oczekiwany wypłatom odszkodowań wynosi:

(A) $1000 \cdot \frac{d}{\delta} \cdot \frac{2}{2 + \delta}$

(B) $1000 \cdot \frac{d}{\delta} \cdot \frac{1}{1 + \delta}$

(C) $1000 \cdot (1 - d)$

(D) $1000 \cdot \frac{\delta}{i} \cdot (1 - d)$

(E) $1000 \cdot \frac{\delta}{i} \cdot \sqrt{1 - d}$

Zadanie 7.

Liczba szkód N w ciągu roku w pewnym ubezpieczeniu ma rozkład ujemny dwumianowy:

$$\Pr(N = k) = (k + 1)(1 - q)^2 q^k, \quad k = 0, 1, 2, \dots$$

Wartość każdej ze szkód $Y_1, Y_2, Y_3, \dots$ ma ten sam rozkład Pareto o dystrybuancie określonej na półosi nieujemnej wzorem:

$$F_{Y_1}(y) = 1 - \left(\frac{1}{1 + y}\right)^2$$

Wartości poszczególnych szkód i liczba szkód są niezależnymi zmiennymi losowymi.

Niech:

$$M := \begin{cases} \max\{Y_1, Y_2, \dots, Y_N\} & \text{jeżeli } N > 0 \\ 0 & \text{w p.p.} \end{cases}$$

Wartość parametru q jest równa $9/10$. Kwantyl rzędu 0.81 rozkładu zmiennej M , a więc takiej liczby $y_{0.81}$, dla której:

$$\Pr(M \leq y_{0.81}) = 0.81$$

wynosi:

- (A) $y_{0.81} = 7.5$
- (B) $y_{0.81} = 8$
- (C) $y_{0.81} = 8.5$
- (D) $y_{0.81} = 9$
- (E) $y_{0.81} = 9.5$

Zadanie 8.

W jednorodnym portfelu składającym się z niezależnych ryzyk pojedyncze ryzyko generuje szkody (jedną lub więcej) z prawdopodobieństwem q . Parametr q jest znany. Ponadto wiemy, że liczba ryzyk które wygenerowały szkody (jedną lub więcej) wyniosła N_1 . Niestety zagubiliśmy informacje o liczbie ryzyk bezszkodowych N_0 , nie znamy więc całkowitej liczby ryzyk $N = N_0 + N_1$.

Jeśli $q = 1/5$, to warunkowa wartość oczekiwana $E(N|N_1 = 80)$ wynosi:

- (A) 400
- (B) 401
- (C) 402
- (D) 403
- (E) 404

Zadanie 9.

Proces pojawiania się szkód jest procesem Poissona z liczbą szkód w ciągu roku N o wartości oczekiwanej równej λ , a wartości pojedynczych szkód (niezależne nawzajem i od procesu pojawiania się szkód) mają rozkład określony na przedziale $(0, S)$.

Ubezpieczenie roczne pokrywa wszystkie szkody, z tym że oprócz składki początkowej w kwocie cS ubezpieczony po każdej szkodzie dopłaca za odnowienie pierwotnej sumy ubezpieczenia składkę odnowieniową skalkulowaną w oparciu zasadę *pro rata temporis*, a więc:

- po szkodzie k -tej o wysokości Y_k , do której doszło w momencie czasu T_k (przy założeniu że ten moment nastąpił przed upływem roku, a więc że $T_k < 1$), dopłata wynosi $cY_k(1 - T_k)$

Całkowita składka wynosi więc $\pi = cS + c \sum_{k=1}^{\infty} Y_k(1 - T_k)_+$.

Jeśli parametry zadania wynoszą:

$$\lambda = 1/2, \quad E(Y_1) = 10, \quad \text{var}(Y_1) = 170,$$

to wariancja składki całkowitej $\text{var}(\pi)$ wynosi

- (A) $35c^2$
- (B) $40c^2$
- (C) $45c^2$
- (D) $50c^2$
- (E) $55c^2$

Zadanie 10.

W pewnym portfelu ubezpieczeń szkody zawsze zgłaszane są nie później, niż w roku następującym po roku zajścia. Niech z ogólnej liczby N szkód zaszłych w danym roku N_0 oznacza liczbę szkód zgłoszonych w tym samym roku, zaś N_1 liczbę szkód zgłoszonych w roku następnym. Załóżmy, że:

Ogólna liczba szkód N ma rozkład dwumianowy z parametrami (n, q) (liczba prób, p-stwo sukcesu w pojedynczej próbie), zaś zmienne N_0 oraz N_1 mają rozkłady złożone:

- $N_0 = M_1 + M_2 + \dots + M_N$,
- $N_1 = (1 - M_1) + (1 - M_2) + \dots + (1 - M_N)$,

gdzie pojedynczy składnik M_k przyjmuje wartość zero, gdy k -ta szkoda zgłoszona została w tym samym roku w którym zaszła, zaś wartość 1 jeżeli zgłoszenie nastąpiło w roku następnym.

Na koniec roku dokonujemy predykcji liczby niezgłoszonych jeszcze szkód z tego roku:

$$\text{Pred}(N_1|N_0) = a + bN_0,$$

przy czym dobieramy współczynniki a oraz b tak, by zminimalizować błąd średniokwadratowy predyktora.

Jeśli parametry zadania wynoszą:

$(n, q) = (1070, 1/10)$, oraz $\Pr(M_1 = 1) = 2/3$,

zaś liczba szkód zgłoszonych N_0 wyniosła 90,

to wartość naszego predyktora wyniesie:

- (A) 35
- (B) $35\frac{1}{3}$
- (C) $35\frac{2}{3}$
- (D) 36
- (E) $36\frac{1}{3}$

Egzamin dla Aktuariuszy
Sesja egzaminacyjna w dniu 26 listopada 2018r.

Matematyka pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Arkusz odpowiedzi*

Imię i nazwisko : ..... KLUCZ ODPOWIEDZI .....

Pesel .....

Zadanie nr	Odpowiedź	Punktacja♦
1	D	
2	B	
3	E	
4	C	
5	D	
6	A	
7	B	
8	E	
9	C	
10	A	

---

* Oceniane są wyłącznie odpowiedzi umieszczone w *Arkuszu odpowiedzi*.

♦ Wypełnia Komisja Egzaminacyjna.